

Н. І. Гантімурова

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-8587-7570>

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ

N. I. Hantimurova

I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF PROFESSIONAL AND PRACTICAL TRAINING OF FOREIGN STUDENTS AT I. YA. HORBACHEVSKY TERNOPIL NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY

Анотація. У статті висвітлено основні особливості організації професійно-практичної підготовки іноземних студентів у Тернопільському національному медичному університеті. Вказано на важливість вивчення мови тієї країни, де здобуває вищу освіту іноземець, що підвищить якість підготовки та формування комунікативної і професійно-комунікативної компетенції, дозволить успішно включитися в навчальний процес та в майбутньому вдало пристосуватися до соціальних ролей, що їх можуть виконувати медики як члени певного соціуму. Здійснено аналіз стандартів вищої освіти і робочих програм, їхньої структури та ступеня використання в процесі надання освітніх послуг іноземним громадянам. Вказано доцільність впровадження кредитно-модульної системи як ефективної моделі організації навчання, застосування методик «Єдиного дня», ліній практичних навичок, практично-орієнтованої Z-системи навчання, семестрового тестового контролю знань студентів у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. Особлива увага звернена на впровадження сучасних педагогічних технологій, ліцензійних іспитів, розробка яких здійснюється у співдружності з закордонними університетами та провідними медичними закладами вищої освіти України, що значною мірою покращує якість набору іноземців для навчання й отримання медичної, стоматологічної та фармацевтичної освіти. Виокремлено важливість проведення навчальної практики як невід'ємної складової частини процесу підготовки іноземних студентів-медиків у Тернопільському національному медичному університеті. Проаналізовано особливості організації і методичного забезпечення самостійної позааудиторної роботи студентів, що має відповідне дидактичне забезпечення та відіграє важливу роль у формуванні професійного мислення, застосовуванні теоретичних знань у практичній діяльності, що сприяє формуванню свідомої особистої причетності іноземного студента-медика до суспільно значущих справ.

Ключові слова: професійно-практична підготовка; стандарти вищої освіти; робоча навчальна програма; іноземні студенти; практика.

Abstract. The article reflects the main features of the organization of professional and practical training of foreign students at Ternopil National Medical University. The importance of learning the language of the country where the foreigner receives higher education is indicated, it will improve the quality of preparation and formation of communicative and professional-communicative competence, will allow to be engaged in the educational process and to adapt to the future social roles that doctors can perform as members of a certain society. The analysis of higher education standards and working curriculum, their structure and degree of usage in the process of teaching foreign citizens is carried out. The relevance of introducing a credit-modular system as an effective model for organizing the educational process, usage of "one day" methods, lines of practical skills, practice-oriented Z-system of education, semester test control of students' knowledge at I. Horbachevsky Ternopil National Medical University is indicated. Particular attention is focused to the introduction of modern pedagogical technologies, licensed exams, the development of which is carried out in collaboration with foreign universities and leading higher medical educational institutions of Ukraine, which significantly improves the quality of recruitment of foreigners in order to obtain medical, dental and pharmaceutical education. The importance of conducting educational practice as an integral part of the process of training foreign medical students at Ternopil National Medical University is highlighted. The feature of organization and methodological support of independent extracurricular work of students which has the appropriate didactic support and plays an important role in the formation of professional thinking, the application of theoretical knowledge in practical activities, contributes to the formation of foreign medical student conscious personal involvement in socially significant matters is analyzed.

Key words: professional and practical training; higher education standards; working curriculum; foreign students; practice.

Вступ. В Україні, що серед розвинутих європейських країн посідає гідне місце за загальним числом студентів, найбільшою популярністю в іноземних громадян користуються медичні і фармацевтичні спеціальності. Під медичним профілем у вищій освіті розуміють тип підготовки іноземних студентів із загальноосвітніх і медичних дисциплін, побудований з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності медиків. Іноземному студенту-медику доводиться вирішувати різноманітні задачі, що вимагають сформованості вмій і знань у таких сферах навчально-професійної діяльності, як:

- а) слухання лекцій;
- б) підготовка до практичних занять;
- в) робота в лабораторії;
- г) консультації;
- д) здавання модульних контролів;
- е) оформлення лабораторних, наукових праць або рефератів;
- є) підготовка доповідей і повідомлень;
- ж) участь у клінічній практиці тощо [4, с. 61].

Питання організації професійно-практичної підготовки іноземних студентів вивчали К. Хоменко, І. Мельничук, І. Паламаренко, О. Антонова та ін. Науково-дослідницька робота є невід'ємним компонентом професійної підготовки студентів-іноземців, що формує у них творче мислення, виховує потреби застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності (О. Оленович, Н. Пашковська, Л. Павлович, А. Ілюшина). Дослідницька діяльність розглядається науковцем «як один з видів організації самостійної роботи» (М. Князян), яка привчає студента до самостійності, виробляє у нього вміння застосовувати отримані знання при розв'язанні конкретних завдань, вільно орієнтуватися в літературі за обраним фахом, виховує зібраність, цілеспрямованість та набуває форм наукового передбачення (П. Підкасистий, В. Буряк).

Мета статті – аналіз особливостей організації професійно-практичної підготовки іноземних студентів у Тернопільському національному медичному університеті.

Теоретична частина. На даний час якість підготовки випускника медичного вузу залежить від багатьох чинників. Це професіоналізм викладачів, умови і забезпеченість навчального процесу, склад елементів в освітньому процесі, мотивація навчання, сучасні технології навчання, системи контролю знань, мотивація педагогічної праці, виконання

індивідуальних завдань і наукових проектів з елементами досліджень, участь у модернізації лабораторної та методичної бази медичного університету, організація дослідницької роботи студентів як невід'ємної частини освітнього процесу. Такий підхід обумовлює підготовку майбутнього лікаря, яка полягає у визнанні особи людини як вищої соціальної цінності, пошані її прав і свобод, її своєрідності та орієнтації на особу студента, яка відкрита для сприйняття нового досвіду, здатна на творчий і відповідальний вибір у різних життєвих ситуаціях. Процеси модернізації вищої медичної освіти орієнтовані на створення умов для повноцінного розвитку особових функцій усіх суб'єктів освітнього процесу [6].

На сучасному етапі підготовка лікаря здійснюється на етапах переддипломної і післядипломної підготовки. Навчання здійснюється відповідно до освітньо-професійних програм загальної лікарської підготовки фахівця з подальшою спеціалізацією на післядипломному етапі відповідно до освітньо-професійних програм певної лікарської спеціальності [7].

Впровадження кредитно-модульної системи як ефективної моделі організації навчального процесу – це шанс для закладів медичної освіти України:

- підвищити якість підготовки лікарів;
- забезпечити конкурентоздатність диплома на ринку роботи;
- підвищити інтерес до навчання у вищих закладах медичної освіти України у студентів з інших країн.

Умовно процес одержання освіти іноземним громадянином можна поділити на такі етапи, як: одержання освіти на батьківщині, приїзд в Україну і навчання на підготовчому факультеті, підготовка за обраною спеціальністю у закладі вищої освіти, отримання диплома, післядипломна спеціалізація. Саме навчання на підготовчому факультеті формує базовий рівень комунікативної компетенції з метою навчально-професійного спілкування. На підготовчому факультеті необхідно ввести значний мовний матеріал за предметами профілю навчання, що багато в чому визначає успішність навчання студента на основному факультеті [4, с. 61].

Для іноземного студента гарантією якісної професійної підготовки є володіння мовою навчання. Практичний курс іноземної мови починається з перших днів навчання у закладі вищої освіти (етап довузівської підготовки) і продовжується у

бакалавраті, магістратурі, аспірантурі. Навчальний матеріал групується за аспектами, конценрами, темами. У межах аспектних занять засвоюються мовні знання, формуються мовні і комунікативні навички й уміння. Практичне заняття іноземної мови (української) будується відповідно до принципів сучасної методики вивчення нерідної мови на комунікативній основі.

Для того щоб студент володів українською мовою соціально і достатньо професійно, формування його власне комунікативної і професійно-комунікативної компетенції розподілене на етапи, рівні. Початковий етап навчання формує базові механізми, що становлять фундамент володіння мовою. На середньому етапі розширюється вивчення мови в навчально-науковій сфері.

Вивчаючи мову спеціальності, іноземні студенти медичного профілю: 1) засвоюють найбільш частотні, комунікативно цінні мовні засоби наукового стилю мовлення (на основі профільних дисциплін: біології, анатомії, хімії, фізики); 2) знайомляться зі структурними моделями текстів, характерних для

медичних дисциплін; 3) формують загальнонауковий термінологічний і понятійний апарат. Формування мовленнєвих, мовних навичок і умінь на матеріалі наукового стилю мови дозволяє студентам-іноземцям включитися в навчальний процес на основному, медичному факультеті. Навчання на основному (просунутому) етапі характеризується диференціацією: 1) сфер спілкування (соціально-культурна, соціально-політична, соціально-побутова, навчально-професійна); 2) тем; 3) характеру; 4) ситуацій спілкування; 5) соціальних ролей, що їх можуть виконувати медики як члени певного соціуму: санітар, медсестра, асистент лікаря, лікар, консультант, пацієнт [1].

Методичне забезпечення викладання дисциплін для іноземних студентів базується на стандартах вищої освіти, розроблених відповідною комісією при МОЗ України. Вони ґрунтуються на складових освітньо-кваліфікаційної характеристики випускників (ОКХ), освітньо-професійної програми підготовки (ОПП) та засобів діагностики якості вищої освіти (рис. 1).

Рис. 1. Структура стандарту вищої освіти [2].

Основним напрямком реалізації стандартів вищої освіти є робоча навчальна програма, яка є обов'язковим документом закладу вищої освіти, що розробляється для кожної навчальної дисципліни на підставі освітньої програми, програми навчаль-

ної дисципліни відповідно до певного навчального плану та включає тематичний план лекцій, практичних занять, самостійної позааудиторної роботи студентів, контроль знань та перелік навчальної літератури (рис. 2).

Рис. 2. Структура робочої програми [2].

У Тернопільському національному медичному університеті запроваджено нову форму організації навчального процесу за кредитно-модульною системою із застосуванням методик «Єдиного дня», лійній практичних навичок, практично-орієнтованої Z-системи навчання, семестрового тестового контролю знань студентів університетським навчально-науковим відділом незалежного тестування, основним завданням якого є планування, організація та проведення централізованого незалежного оцінювання знань студентів, мережевої навчальної системи на основі Інтернет-технологій, яка є аналогом сучасної європейської системи і корінним чином відрізняється від прийнятої в інших українських університетах.

У Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського створена варіативна складова освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця, яка відповідає вимогам галузевого стандарту вищої освіти «Освітньо-кваліфікаційна характеристика спеціаліста» для усіх на-

прямів та спеціальностей їх підготовки. Перелік та обсяг нормативних дисциплін і дисциплін за вибором базуються на освітньо-професійній програмі, яка розроблена і використовується в університеті, є державним нормативним документом, де визначається нормативний термін навчання, висловлюються вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої і професійної підготовки фахівця. Освітньо-професійна програма структурована за циклами підготовки, навчальними дисциплінами, часом їх вивчення, рівнем контролю, задачами діяльності відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики тощо [3, с. 6].

Навчальний план для іноземних студентів розроблений і затверджений в установленому порядку. Його структура є предметно-інтегрованою і зорієнтована на дотримання логічної послідовності викладання дисциплін, що складають відповідні цикли підготовки: гуманітарної і соціально-економічної, природничо-наукової, професійної і практичної. При складанні графіків навчального

процесу, розкладів занять повністю витримуються вимоги навчального плану за показниками номенклатури та обсягу викладання дисциплін, форм контролю тощо.

На основі типових навчальних програм на всіх кафедрах університету створено робочі програми та програми з усіх нормативних і вибіркового дисциплін, які щорічно переглядаються і доповнюються, на підставі яких складаються плани семінарських і практичних занять. Враховуючи професійно-діяльнісний принцип організації навчання у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського, велику роль відіграє створення і тиражування методичних матеріалів.

З метою організації та проведення державних іспитів розроблені відповідні методичні вказівки. Згідно з планом, державна атестація здійснюється у формі єдиного стандартизованого тестового та практично-орієнтованого державних іспитів. Стандартизований тестовий державний іспит складається з двох медичних ліцензійних іспитів (Крок 1 – вимірюються показники якості фахової компоненти вищої освіти, Крок 2 – вимірюються показники якості фахової компоненти повної вищої освіти). Провідні спеціалісти університету входять до складу та беруть участь у роботі експертних комісій Центру тестування МОЗ України.

Практика студентів є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти і проводиться на оснащених відповідним чином базах навчальних закладів, а також у закладах охорони здоров'я тощо. Зміст і послідовність практики визначаються програмою, яка розробляється кафедрою або предметною (цикловою) комісією згідно з навчальним планом. На кожній ланці практики необхідно, щоб програми мали рекомендації щодо видів, форм, тестів перевірки рівня знань, умінь, навичок, яких студенти мають досягти. Ці вимоги об'єднуються в наскрізній програмі – основному навчально-методичному документі практики. Зміст наскрізної програми повинен відповідати Положенню про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, наказам і рішенням колегії Міністерства освіти України щодо практики студентів, навчальному плану спеціальності і кваліфікаційній характеристиці спеціалістів. На основі цієї програми розробляються робочі програми відповідних видів практики [5].

Для студентів-іноземців бази практики передба-

чено у відповідному контракті чи договорі щодо підготовки спеціалістів і можуть бути розташовані як на території країн-замовників спеціалістів, так і в межах України. Студентам-іноземцям у встановленому порядку видаються програма та індивідуальне завдання. Після закінчення практики вони складають звіт у порядку, встановленому кафедрою, предметною (цикловою) комісією. При проходженні практики в межах України студенти-іноземці дотримуються Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України.

Велика увага в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського приділяється організації і методичному забезпеченню самостійної позааудиторної роботи студентів. Для всіх дисциплін, що вивчаються у закладі вищої освіти, розроблені в повному обсязі завдання та методичні вказівки для забезпечення самостійної позааудиторної роботи студентів. Самостійна робота студентів має відповідне дидактичне забезпечення, яке розроблене і реалізується в повному обсязі для всіх, хто навчається.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, підготовка у нашій країні іноземних фахівців – це одна з ефективних форм культурного і наукового співробітництва, що сприяє зміцненню авторитету України на міжнародній арені і є джерелом додаткового фінансування освіти.

У Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського втілена наскрізна система безперервної професійно-практичної підготовки іноземних спеціалістів: підготовчий факультет – основні курси. Успішність функціонування цієї системи та її вдосконалення забезпечуються постійною та плідною роботою за головними напрямками розвитку. В університеті широко впроваджуються сучасні педагогічні технології, ліцензійні іспити, розробка яких здійснюється у співдружності з закордонними університетами та провідними медичними закладами вищої освіти України й забезпечується система оцінки якості підготовки фахівців для іноземних країн. З метою покращення набору іноземців для навчання й отримання медичної, стоматологічної та фармацевтичної освіти на основних факультетах Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського використовуються пріоритетні та ефективні форми і методи проведення теоретичних та практичних занять шляхом по-

шуку інформації, її аналізу і формування висновків, а також продовжуються розробка і впровадження інтегрованих робочих програм з основних напрямків підготовки спеціалістів, починаючи з фундаментальних теоретичних дисциплін. Перспективи

Список літератури

1. Білогорка М. Шляхи формування мовної компетентності особистості: науково-методичний підхід / М. Білогорка, Т. Мороз // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2015. – Вип. 11. – С. 222–228.

2. Віткін Л. Нормативне забезпечення системи якості ВНЗ / Л. Віткін, С. Каптев, Г. Хімичева // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2003. – № 4. – С. 57–65.

3. Гантімурова Н. І. Професійна підготовка студентів-іноземців у медичних університетах України / Н. І. Гантімурова, Н. О. Федчишин, Ю. А. Рудяк // Медична освіта : наук.-практ. журн. / голов. ред. Н. О. Федчишин. – Тернопіль : ТНМУ, 2019. – № 4 (84). – С. 5–9.

4. Калашнік Н. В. Особливості освітньо-виховної роботи з іноземними студентами у вищих медичних навчальних закладах України / Н. В. Калашнік // Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 1 (83). – С. 60–66.

References

1. Bilohorka, M., & Moroz, T. (2015). Shliakhy formuvannya movnoi kompetentnosti osobystosti : naukovometodychnyy pidkhd [Ways of Forming the Language Competence of the Individual : Scientific Methodological Approach]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current Issues of Humanitarian Sciences*, 11, 222-228 [in Ukrainian].

2. Vitkin, L., Kaptiev, S., & Himicheva, G. (2003). Normatyvne zavezpechennia systemy yakosti VNZ [Standard maintenance of the higher educational institution quality system]. *Standartyzatsiia, sertyfikatsiia, yakist – Standardization, Certification, Quality*, 4, 57-65 [in Ukrainian].

3. Hantimurova, N.I., Fedchyshyn, N.O., & Rudiak, Yu.A. (2019). Profesiina pidhotovka studentiv-inozemtsiv u medychnykh universytetakh Ukrainy [Professional training of foreign students in the medical universities of Ukraine]. *Medychna osvita – Medical Education*, 4 (84), 5-9 [in Ukrainian].

4. Kalashnik, N.V. (2016). Osoblyvosti osvithno-vykhovnoyi roboty z inozemnyimi studentami u vyshchykh medychnykh navchal'nykh zakladakh Ukrainy [Peculiarities of educational work with foreign students in higher

подальших досліджень вбачаємо в аналізі ефективності впровадження інтегрованих робочих програм для навчання іноземних студентів у Тернопільському національному медичному університеті.

5. Про затвердження положення про проведення практики студентів Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України : наказ від 29.11.2019 р. № 681. – Тернопіль, 2019. – 7 с.

6. Хоменко К. П. Формування професійної компетентності майбутніх лікарів / К. П. Хоменко // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди. – 2015. – Вип. 36 (62), т. 2, дод. 1. – С. 321–330.

7. Nakhaieva Ya. M. Forming the professional competence of future doctors as a pedagogical problem when studying foreign languages / Ya. M. Nakhaieva, I. R. Humenna // Медична освіта. – 2019. – № 3 (83). – С. 108–112.

medical educational institutions of Ukraine]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical sciences*, 1(83), 60-66 [in Ukrainian].

5. (2019). Nakaz Pro zatverdzhennia polozhennia pro provedennia praktyky studentiv Ternopil'skogo natsionalnogo medychnogo universytetu imeni I. Ya. Horbachevskoho MOZ Ukrainy vid 29.11.2019 r. № 681 [Order On the approval of the regulation of I. Ya. Horbachevsky Ternopil National Medical University of Ministry of Health of Ukraine students practice dated 29.11.2019 No. 681]. Ter-nopil [in Ukrainian].

6. Khomenko, K.P. (2015). Formuvannya profesiynoi kompetentnosti maybutnih likariv [Formation of professional competence of future doctors]. *Humanitarnyi visnyk Pereyaslav-Khmelnyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. Hryhorii Skovorody – Humanitarian Bulletin of Hryhorii Skovoroda Pereyaslav-Khmelnyskyi State Pedagogical University*, 36 (62), 2, 1, 321-330 [in Ukrainian].

7. Nakhaieva, Ya.M., & Humenna, I.R. (2019). Forming the professional competence of future doctors as a pedagogical problem when studying foreign languages. *Medychna osvita – Medical Education*, 3 (83), 108-112.

Отримано 06.05.21
Рекомендовано 11.05.21

Електронна адреса для листування: hantimurova_n@tdmu.edu.ua